

VOJENSTVÍ DOMA A V CIZINĚ.

Přehled branné moci anglické.

Stav anglické branné moci čítal dne 1. dubna 1920:

314.790 britských vojáků,

268.643 osadnických a indických vojáků,

583.633 mužů úhrnem. Stav tento týká se pouze stálého vojska a má se i nadále podržeti.

Stav britské válečné moci v případě mobilisace:

Britské ostrovy	5,704.410	mužů,
Kanada	640.900	"
Australie	416.800	"
Nový Zeland	220.100	"
Jižní Afrika	136.000	" (pouze běloši),
Indie	1,401.350	"
Všechny ostatní osady s domorodými vojsky v Jižní Africe, Západní Indii atd.	134.840	"
	8,654.400	mužů.

Indická armáda:

Před válkou světovou čítala 159.000 mužů a dosáhla za války 1 milionu. Podnes není ještě úplně demobilisována a páčí se asi na 300.000 mužů s tímto rozdělením:

v Indii	159.000 mužů (jako v míru),
armáda černomořská	11.000 "
středozemní pobřeží, Egypt a Palestina	50.000 "
Mezopotamie	80.000 "

úhrnem 300.000 mužů.

Boje vedené na indických severozápadních hranicích proti povstaleckým Vazírům a Mahsudsům možno považovati za skončené, ježto přistoupili oba kmenové na podmínky anglické. Přemohla je v krátké době armáda anglo-indická pod vedením generála Climo, jež čítala 50.000 mužů, a skládala se ze 6 pěších brigád a jedné pěší brigády záložní, 5 pluků jezdeckta a tři horských baterií, příslušných oddílů zákopnických, dále příslušných kolon a 4 leteckých flotil.

Major J. Marek.

Organisace armády království SHS.

(Zpráva ukončena dne 15. května 1920.)

Podle vzoru branného zákona srbského z roku 1911 byl vydán nový branný zákon, jímž byla určena soustava rámcová (kádrová) sjednocené branné moci jihoslovanské. Velitelem veškeré branné moci jest král; vykonavatelem všech nařízení jest ministr vojenství a námořnictva. Branná povinnost trvá od 21. do 45. roku ve dvou výzvách; první od 21. do 38. roku, druhá od doplněného 38. do 45. roku. Kromě toho je ještě domobrana: jinoši od 18. do 21. roku a muži od 46. do 50. roku. Domobrana může býti povolána v čase války nebo v případě nebezpečí války. V tom čase mohou býti povoláni i muži přes 50 let, ale pouze jako nebojovníci. První výzva dělí se na „stálý kádr“ a „zálohu“. Stálý kádr jest v činné službě a trvá 18 měsíců.

Celkem má království SHS 16 divisí. Ku pěti divisím nejstarším (šumadijské, drinské, timocké, dunavské a moravské) a ke třem divisím, utvořeným po druhé balkánské válce (kosovské, vardarské a bitoljské), tvoří se ještě dalších osm divisí na území novém, nazvaných taktéž podle krajín.

Každá divise má tři pluky pěší, jeden dělostřelecký pluk, pak ostatní zbraně a ústavy v přiměřeném počtu. Kromě toho jsou ještě různé útvary a ústavy podřízené přímo armádním velitelstvím, ministerstvu vojenství nebo náčelníku generálního štábu.

Odvody byly provedeny v prosinci 1919 pro ročníky 1891—1898, pak v březnu 1920 pro ročníky 1899 a 1900. Ročník 1899 má býti povolán k činné službě v červnu 1920, ročník 1900 pak v červnu 1921.

Všechno mužstvo jihoslovanské armády se postupně poděluje jednotným stejnojmenným stříhu říšskosrbického. Starých rakouských zásob se používá dále, ale pouze v úzadí, kdežto vojska stojící na demarkačních čarách a pochodové útvary jsou oděny jednotně.

—n.

Nynější armáda německá.

(Zpráva ukončena dne 15. května.)

Organisace vojenských sil Německa jest velmi pestrá. Setkáváme se se zbytky bývalé armády, s jednotlivými samostatnými dobrovolnickými sbory, s říšskou obranou, se sbory dočasných dobrovolníků, s bezpečnostní obranou, s obyvatelskou obranou a s technickými sbory dobrovolnickými. Některé části branné moci podléhají úřadům vojenským, jiné jsou závislé na úřadech civilních, některé jsou složeny z dobrovolníků, jiné opět z vojáků z povolání. Rovněž výstroj, výzbroj a žold není stejný. Příčinou tohoto zdánlivého nesouladu jest snaha, aby si Německo zajistilo silnou armádu i přes to, že mírová smlouva povoluje Německu pouze 100.000 mužů.

Nynější vojenské síly Německa lze všeobecně dělit na dvě části: na vojsko aktivní a na případné zálohy. Aktivní vojsko tvoří říšská obrana (Reichswehr) a bezpečnostní obrana (Sicherheitswehr).

Říšská obrana, jádro celé branné moci, jest námezdné vojsko. Utvořena byla zákonem ze dne 6. března 1919; její stav byl zvyšován až do srpna 1919, kdy říšská obrana měla 45 brigád, t. j. asi 450.000 mužů. V důsledcích mírové smlouvy byla nařízena v srpnu 1919 redukce říšské obrany na 20 brigád, t. j. 200.000 mužů, kterýžto stav měl býti 10. dubna 1920 dosažen. Redukce stavu byla již částečně provedena, takže dnešní říšská obrana obsahuje 30 brigád, t. j. asi 300.000 mužů. Poněvadž mírová smlouva dovoluje Německu toliko 100.000 mužů stálého vojska, má býti říšská obrana do 10. července 1920 uvedena na povolený stav.

Říšská obrana podléhá ministerstvu říšské obrany. Teritoriálně rozdělena jest na čtyři skupinová velitelstva, jimž podřízeno jest sedm branných okresů. Jednotlivé brigády říšské obrany rovnají se jak vybudováním, tak i početním stavem divisím.

—n.

Vojenské zřízení republiky rakouské.

(Zpráva ukončena dne 15. května.)

Rakouské Národní shromáždění schválilo dne 18. března t. r. nový branný zákon, jenž obsahuje v hlavních rysech toto:

Budoucí branná soustava jest námezdná.

Podle mírové smlouvy jest stav branné moci 30.000 mužů, včetně 1500 důstojníků a 2000 poddůstojníků; bude se doplňovati kontingenty z jednotlivých zemí a to v této výši: z Vídně 9000, z Dol. Rakous 6500, z Horních Rakous 4000, ze Štýrska 4000, z Korutan 1700, z Tyrol 1700, ze Západní uherské župy 1500, ze Solnohrad 1000 a z Vorarlberku 600 mužů.

Vrchní vojenský velitel a správce jest státní tajemník pro vojenství se sídlem ve Vídni (nyní Dr. Deutsch, sociální demokrat). Branná moc bude se členiti na šest smíšených brigád a jednu formaci těžkého dělostřelectva. Každá

brigáda se bude skládati ze dvou pěších pluků, ze škadrony jízdy, z oddílu dělostřelectva a bude mít po praporu cyklistickém, vozatajském a spojovacím (telefonisté a telegrafisté).

Dislokace bude čistě teritoriální.

Vojíní ve stáří od 18 do 26 let budou najímáni na šest let činné služby a dalších šest let budou v záloze. Najímání provádějí zemské vojenské správy s potvrzením úřadu vojenského tajemníka v každém jednotlivém případě.

Za své vojenské služby budou vojíní vyškoleni pro budoucí svůj vstup do občanského života. Vůbec chce se armády využít pro práci a kulturní účely, vyjma jako stávkokazů.

Důstojníci se budou doplňovati z bývalých rakousko-uherských důstojníků z povolání, z některých osvědčených důstojníků rezervních a z t. zv. „Volkswehrlieutenantů“ po doplnění jejich výchovy na důstojníky. Později budou se důstojníci doplňovati pouze ze stavu mužstva. Činná služba důstojníků trvá nejméně dvacet let.

Instituce „důvěrníků“ (vojenských rad), jak se v zákoně praví, byla široce vybudována a jejich působnost rozšířena na součinnost při přijímání a propouštění vojinů, v záležitostech výcviku a politické výchovy vojinů, při stížnostech a v záležitostech disciplinárních. Tím jest působnost důstojníků omezena na pouhé vojenské vedení; trestati smejí důstojníci jen výtkami a nepatrnými peněžitými pokutami; větší provinění přísluší trestati disciplinární komisi, jejímž členem jest důstojník spolu s vojenskou radou.

Schválení branného zákona předcházeli tuhý boj politických stran hlavně mezi koalovanými, křesťanskými sociály a sociálními demokraty; heslo prvních znělo: „branná moc nepolitická“ a druhých: „branná moc demokracie“. Posléze využili sociální demokraté nepříjemný dojem vyvolaný vojenským pokusem o převrat v Německu, a prosadili své požadavky, jimiž byla původní předloha, vypracovaná od křesťansko-sociálního člena branného výboru Dr. Mataji, úplně zkreslena. Padl návrh na zřízení vrchního vojenského velitelství, na omezování politické činnosti vojinů, rozšířena působnost vojenských rad atd. Jen decentralisace kontingentů byla částečně převzata z původního návrhu. Také se zásadou spolkové ústavy shodují se všechny politické strany.

Důstojnické kruhy neuznávají instituci vojenských rad jako „pojítka mezi důstojníky a mužstvem“, a nebude prý to snadné zjednatí v budoucí branné moci nezbytnou kázeň.

Veřejnost nejeví sympatií k žoldnéřskému vojsku, které prý nebude nestranným nástrojem klidu a pořádku.

Podle toho též vypadá hlášení se nováčků; jest velmi slabé. Lhůta přihlašovací končila se 30. dubnem, kterýmžto dnem měla býtí rozpuštěna též stará „Volkswehr“.

Stejnokroj bude prozatím ve stříhu a barvě starého stejnokroje rakouského. Cepice volena tatáž jako v čs. republice s červeno-bilo-červenou kokardou a se zemským znakem v čele. Hodnost bude označena stříbrnými nebo zelenými páskami podobně jako u nás. Příslušnost a číslo oddílu označeny na páskách na rameni čísly v těchto barvách: u pěchoty zelené, u jízdy žluté, u dělostřelectva červené, u technických oddílů černé, u vozatajstva modré.

—n.

Důstojnické spolky ve Švýcarsku.

O vojenských, poddůstojnických a důstojnických spolcích ve Švýcarsku bylo již dříve mnoho psáno a rokováno.

Tak Jaurès ve svém díle*) píše:

„Příslušníci milice tvoří spolky. Schůze těchto odbývají se v různých místnostech, mnohdy dokonce i v kostele. Členové spolku jsou zváni ku schůzím oznámením, které jest uveřejňováno v denních listech. Sami určují si předsednictvo a pořad jednání. Rozhovory jich obsahují buď souhlas se zamýšlenými plány spolkové vlády, nebo podávají návrhy, které ony plány zamítají nebo změní.

Spolky předkládají vládě podání společná a veřejná. Žádají v nich, aby buď vláda zabývala se intensivně některou vojenskou reformou, anebo, je-li již nějaký zákon nebo výnos publikován, projednávají jej věcně, aniž by dávaly na jevo odpor k jeho špatné stránce.

Spolky vydávají své odborné časopisy, které projednávají všechny časové otázky odborné“.

V dnešní době však jest ve Švýcarsku i ve spolkové činnosti příslušníků milice zaveden určitý systém a poměry, jak je líčí Jaurès, se již podstatně změnily.

Dlouhá doba mobilisace a činné služby za světové války vedla nejen k rozmnožení různých vojenských spolků, ale i k jejich konsolidaci. Po skončené mobilisaci rostly různé spolky jako houby po dešti. Všechny lze roztrdit na tři kategorie.

I. Na spolky mužstva, které můžeme snad porovnatí nejlépe s bývalými organizacemi rakouských veteránů. Jejich činnost obírá se pěstováním patriotického smýšlení, pořádáním zábav a podporováním potřebných členů a jejich rodin. Nepatrná část těchto spolků pracuje též směrem opačným, totiž agitací proti militarismu. Vedení jich jest v rukou politiků levého směru.

II. Na spolky poddůstojnické, které se zabývají již více odbornými otázkami vojenskými, což lze vysvětliti tím, že značná část členů doplňuje se z kruhů vyššího studentstva a z intelligence. Na význačném stupni stojí nesporně různé spolky utvořené z příslušníků speciálních formací (pontonýrů, radiotelegrafistů, pilotů, automobilistů a pod.). Tyto pracují bez hluku, ale za to tím úspěšněji na svém sebevzdělávání.

III. Spolky důstojnické sloučily se již dříve v jeden veliký svaz: „Schweizerische Offiziersgesellschaft“ (Société Suisse des Officiers, Società Svizzera degli Ufficiali); jednotlivé kantonální neb okrskové spolky tvoří odbočky (Sektionen) tohoto svazu.

Účel svazu určují stanovy takto:

1. Buditi a podporovati zájem důstojníků na všech vojenských otázkách, které jest třeba projednávatí v zájmu vlasti.

2. Umožňovati rozpravu mezi sekcemi a tím docíliti jednotného názoru na různé otázky.

3. Podporovati tímto vývoj armády.

Každá sekce volí do svazu své delegáty. Tito zvolí pak ústředí (Zentralvorstand), které rozděleno jest na různá pododdělení.

Kromě toho má každá sekce svého stálého „korespondenta“, jenž obstarává potřebný styk s ústředím.

*) L'armée nouvelle, Paris 1913.

Členy spolků jsou téměř všichni důstojníci — tudíž i sboroví a divisní velitelé, kteří zauímají obvykle čelná místa jak v sekcích tak i v ústředí.

Organisace tato jest důkladně propracována a podporuje svojí činností nesporně vedoucí vojenské kruhy v centrálním státním úřadu. Členové komise pro zemskou obranu čerpají prostřednictvím svazu nejen různé detailní odborné zkušenosti, nýbrž získávají též úplný přehled o smýšlení důstojnictva ve všech odborných otázkách.

Divoké a neupravené dřívější podávání různých návrhů jednotlivými sekcemi vládě nyní odpadlo. Jen ústředí jest oprávněno zasílati buď vojenskému departementu buď komisi pro zemskou obranu své návrhy nebo žádosti, které mají vždy vážný podklad.

Z ústředí vycházejí pro sekce různé podněty, které po propracování koncentrují se opětně v tomto ústředí.

Abychom lépe seznali tuto organisaci, všimněme si ještě spolkové činnosti některých sekcí:

1. Sekce „Friektal“ uspořádala v zimě 1919—20 tyto přednášky: „Bitva na Marně“, „Episody z rakousko-uherské ofensivy 1916“, „Vojenské a lidské momentky z bojišť a válečných území východu i západu.“ Přednášeli důstojníci, kteří skutečně zúčastnili se zmíněných bojů, byvše přiděleni jako studijní delegáti buď armádám dohodovým nebo čtyřspolkovým.

Ve dvou dlouhých schůzích bylo debatováno o zamýšlené reorganisaci vojenského výcviku. Ústředí totiž zaslalo všem svým sekcím množství otázek, které se týkaly této zamýšlené reorganisace, žádajíc od nich, aby předložily své poznatky nebo odpovědi k daným otázkám. V obou schůzích byly projednávány a formulovány tyto ústředím vyžádané odpovědi.

Tato sekce vyžádala si také předepsanou služební cestou a prostřednictvím zahraničního úřadu povolení k návštěvě bojišť alsasských, jmenovitě úseku zvaného „Hartmannswieslerkopf.“ Tato snaha byla všemi vlivnými činiteli podporována, takže prohlídka oněch míst byla umožněna. Spojena pak byla s přednáškami důstojníků, kteří zúčastnili se osobně tamních bojů na obou stranách. Studijní cesty zúčastnili se jen důstojníci, kteří se dobrovolně hlásili a k tomu ještě na vlastní útraty. Nemajetným povoleny byly jen přídavky ze spolkového jmění.

2. Sekce „Basilej“ uspořádala kromě všeobecných přednášek o zkušenostech, získaných jednotlivými členy na světových bojištích, též odborné přednášky z oboru ženijního, dělostřeleckého a zdravotního. Přednášeli: chef dělostřelectva plukovník Bridell, chef ženijního vojska plukovník Lecomte a plukovník sanitního sboru Dr. Riggenbach.

Při tom bylo zjištěno, že zkušenosti cizích armád nedají se nyní uplatniti v armádě švýcarské, ježto krátká doba výcviku nedostačuje k tomu, aby jednotky byly tak všestranně a důkladně vycvičeny, jako je tomu u stálého vojska.

Dále byly zodpověděny i jiné otázky reorganisační, jako zvýšení počtu strojních pušek a přidělení ženijních vojnů k pěším plukům.

3. Sekce „Bern“ zjišťovala vzrůstající se animositu vůči armádě. Proto bylo usneseno pracovatí populárními přednáškami na občansko-patriotickém vzdělání, jehož cílem má býti uvědomování širokých vrstev o povinnostech, úkolech a práci armády.

Pak rokováno bylo o parlamentní interpelaci spolku zv. „Grütliverein“, který žádá úspěšnější zdemokratisování armády. Vypracované návrhy této sekce zdůrazňují hlavně lepší výchovu důstojnictva a účelnější vybudování práva stížnostního.

Požadavek interpellantů, aby podřízeným bylo přiznáno právo návrhu na jmenování neb odvolání představených, byl jednomyslně zamítnut, poněvadž jest to neslučitelno jak s pojmem odpovědnosti představeného tak i s povinností podřízenosti a kázně. Kromě toho byly formulovány odpovědi na reorganisační otázky ústředí.

Podobně věnovaly se pilně také všechny ostatní sekce vojenským otázkám všech oborů. Nikde nebyly přetřásány záležitosti osobní nebo otázky rázu jen služebního, které nesrovnávaly by se s pojmem podřízenosti a kázně.

Vliv důstojnického svazu byl nejlépe dokumentován v lednu t. r., když spolková vláda zamítla z úsporných důvodů pořádání manévrů (Wiederholungskurse) v letošním roce. Na návrh komise pro zemskou obranu, jenž zpracován byl na podnět důstojnického svazu, bylo toto usnesení částečně změněno a na pořádání manévrů byla povolena částka tří milionů franků.

Plynové střely Němců roku 1918.

„La France Militaire“ přináší v čísle ze dne 6. dubna 1920 pod tímto titulem zajímavou úvahu.

Němci používali ke konci války střel naplněných plynem a označených podle druhu plynu křížem zeleným, modrým a žlutým. První dva druhy byly naplněny plyny, které se rychle rozptylují, tak že po jedné hodině v létě, nebo po dvou hodinách v zimě bylo lze překročiti bez škrabošky místo ostřelované. Jedině žlutý kříž měl trvanlivější účinek (8—14 dní.)

Střely se zeleným křížem obsahovaly chloromravenčan methylnatý (po př. ještě i chlorovaný) a přimíšený chloropikrin, s modrým křížem difenylchloroarsin, se žlutým křížem ypérit nebo dichlorethylsulfid. Mělo se za to, že plyn ze střel označených modrým křížem pronikne všechny stávající škrabošky.

Před velkou ofensivou dne 21. března 1918 použili Němci velmi mnoho plynových střel. Na frontě od Yprů až po Armentières stříleli střelami se žlutým křížem, mezi Lyse a kanálem de la Bassée střelami s modrým křížem. V tomto úseku bylo jen místo okolo Lens počteno střelami, které měly žlutý kříž. Jižně od Scarpe byl pouze hrot výběžku u Cambrais ostřelován střelami se žlutým, ostatní fronta pak střelami s modrým křížem. 21. března skutečně Němci útočili jen severně a jižně výběžku u Cambrais a ne na místech bombardovaných střelami, které byly vyznačeny žlutým křížem. Od Yprů až po Scarpe stříleno bylo na všechny fronty, na něž mělo býti útočeno, jen střelami smíšenými a to jak s modrým tak i se zeleným křížem.

Modrý kříž daleko nedosáhl toho účinku, jaký se očekával podle laboratorních pokusů.

Pokud jde o poměr při používání výbušných a plynových střel, lze tento viděti z rozkazu datovaného 8. května 1918, jenž byl nalezen u zajatého německého důstojníka. Rozkaz ten byl vydán 7. německou armádou pro útok 27. května na frontě na Aisne-ě.

Malé a střední ráže (vyjma 15 cm kanony, jež byly pověřeny protidělostřeleckou palbou [contre-batteries] a vzdáleným znepokojováním) byly obdařeny 80% plynovými střelami (70% s modrým, 10% se zeleným křížem) a 20% výbušnými střelami.

Malé a střední ráže, opatřené pohyblivou ohňovou záclonou (barrage roulant—Feuerwalze), obdržely 40% plynových střel (30% s modrým, 10% se zeleným křížem), kterýžto poměr stoupl až na 70% u oněch baterií, jež byly určeny pro nepohyblivou ohňovou záclonu (Sperrfeuer).

Soudě podle zásob nalezených v různých muničních skladištích ke konci 1918 bylo pro německé baterie připraveno 40—50% plynových střel. Jakou cenu Němci přikládali plynovým střelám, lze poznati z toho, že vyrobili skoro stejně střel výbušných a plynových.

A skutečně je již nyní pozorovati ve vojenské technice neustálý boj mezi škraboškou jako ochranným prostředkem a plynovou střelou, boj podobný, jako byl vždy mezi dělem a pancéřem. Okamžitě škraboška v boji tom nabyla vrchu. Ale plyn jest zajisté také schopen vývoje. Zajímavý je v tomto směru výrok ředitele velké továrny v Ludwigshafenu, který, byv o složení ypéritu otázan, odpověděl: „Proč se tak zajímáte o složení ypéritu? Vždyť dobře víte, že v příští válce to nebude tento plyn, jehož bude používáno!“

Clánek končí výzvou k organisování nepřetržitého dohledu nad německým chemickým průmyslem. V Německu, kdež jest barvířský průmysl nadmíru vyvinut, mohly chemické továrny skoro bez všelikých přeměn zásobiti celou armádu miliony plynových střel. Toť nápadný příklad, jak může býti hravě využito k válečným účelům průmyslu, který byl původně založen k mírovým potřebám.

HK.

Přednáška anglického kapitána Vulliamy.

Dne 20. května t. r. přednášel anglický kapitán Vulliamy o boji bitevními plyny a ochraně proti nim. Přednáška byla původně oznámena na thema „O budoucnosti boje plynem v příštích válkách“. Ale přednášející omezil se pak na historii, z níž samotné však již pěkně vysvítá, jak důležitým činitelem v příštích válkách bude plyn, a že se asi rozvaděné státy nevzdají zbraně s účinky tak dalekosáhlými přes všechny konvence a ustanovení.

Nového celkem přednášející odborníkům nepověděl. Zajímavé byly však jeho fotografie z fronty a jeho diagramy. Zpeřtění pak bylo dosaženo i některými karikaturami, jež celkem k pochopení výkladu platně přispívaly.

Kapitán Vulliamy začal s prvními útoky německými, které provedeny byly na západní frontě z jara 1915, a ukázal na fotografiích zhoubné jich účinky. Pak přešel od způsobu boje vypouštěním plynu z bomb k útokům dělostřeleckým z různých front (na př. známý rakouský útok u Mont Falcone r. 1917) a konečně přišel i na nejmodernější způsob plynového boje, plynovými minomety.

Mimo to ukázal přednášející celou řadu konstruktivních diagramů, na nichž vysvětlil různé druhy plynového střeliva. Probíral hlavně střelivo německé, kdežto o dohodovém zmínil se jen lětno.

Za pěknou přednášku poděkoval z přítomných pan prof. Scholz z české techniky.

A.

Tanky ve francouzské armádě.

Francouzi, jak známo, začali v roce 1918 používat v masách lehkých tanků, tak zvaných chars legers nebo chars d'assaut (útočné vozby), které se výborně osvědčily, tak že byly přijaty do organisace armády. Každý armádní sbor obdrží jeden pluk lehkých tanků o dvou praporech.

Kromě toho konají se pokusy s těžkými tanky, které mají obdržeti účinnější dělo (7—10 cm) a mají býti schopny překonati všechny překážky a přehrad, jež se mohou na bojišti vyskytnouti.

Tanky jsou ovšem výtečným bojovým prostředkem, avšak zároveň úžasně drahým. Přejde takový lehký tank na 60—80.000 a těžký má dokonce státi obrovskou sumu 1,000.000 franků!

HK.

Polské námořnictvo.)*

a) Válečné loďstvo.

Dle rozhodnutí dohody byla republice polské odevzdána část rakousko-uherského loďstva, především odzbrojené dělové čluny a hlídkové lodice, jejichž děla se přikla Italii.

Vyzbrojení novými děly převzala správa válečného námořnictva anglického. Mimo to buduje se pro Polsko na státních loděnicích ve Gdansku 8 říčních dělových člunů, jichž délka činí 45 m a jsou vyzbrojeny po dvou dělech a po 6 kulometech s posádkou o 3 důstojnících a 45 mužích.

b) Obchodní loďstvo.

Polsko-americká lodní stavební společnost zbudovala prvý polský nákladní parník „Kościuszko“, jenž doraziv svého času z Nového Yorku do Gdanska, vydal se na zpáteční cestu. Zhora uvedená společnost buduje též několik nákladních parníků.

*Námořnictvo japonské.**)*

Vláda japonská usnesla se ve svém rozpočtu námořnickém, vystavěti v letech 1920—1921 dva bitevní křižáky největších rozsahů, a 22 jiných válečných lodí v úhrnné ceně 94,425.000 dolarů. Státníci japonští tvrdí, že jsou dobré válečné lodí a ponorky daleko účinnější pro obranu vlasti nežli nejlepší papírová ujednání diplomatická.

Mk.

Osvětová a mravní výchova vojska.

Ministerstvo národní obrany vydalo služební předpis o osvětové a mravní výchově vojska. Předpis tento jest výsledkem porad, ke kterým byli pozváni i zástupci lidovýchovných institucí a zkušení lidovýchovni pracovníci. Též Československý vědecký ústav vojenský zúčastnil se těchto porad, v nichž zdůrazňoval zvláště velikou důležitost mravní výchovy čs. vojska.

Význam osvětové a mravní výchovy ve vojsku ocenil náš prezident ve své řeči k vojínům, v níž pravil: „Rozumí se samo sebou, že zejména vzdělávací činnost v naší armádě musí býti vedena velmi intensivně. Naše armáda musí býti školou, pokračovací školou. Přejde mladý člověk, 21letý, který má už životní zkušenosti; k němu mluvit, vésti ho, poučovat ho, to je jiná škola než pro děti.“

Se zřetelem tedy k veliké důležitosti této osvětové a mravní výchovy pro naše vojsko rozhodlo se ministerstvo národní obrany zařaditi ji jako součást vojenského výcviku. Toto dalekosáhlé rozhodnutí položilo základní kámen ke zdaru naší výchovné činnosti v armádě. Nebude více popelkou. A to pokládáme za nejdůležitější.

V úvodu předpisu jest naznačen cíl její. Praví se v něm: „Cílem této výchovy jest, aby se mladý muž vracel do občanského života jako dobrý občan a dobrý člověk, aby se v jeho duši založil zdravý světový názor, který by jej vedl k práci na prospěch rodiny, obce i celé republiky.“

Předpis o osvětové a mravní výchově vojska obsahuje ve skutečnosti toto:

A. *Výchovné prostředky:* škola občanských nauk, odborné večerní kursy a ruční práce v dílnách; knihovna a čítárna; zpěv, hudba, besedy, večírky a divadla.

Podle předpisu jest škola vyhrazeno nejméně 16 hodin měsíčně. Předměty vyučovací jsou: 1. o obecním a státním zřízení; 2. o právech a povinnostech občanských; 3. o národním hospodářství; 4. o velkých dobách a zjevech našich dějin, a o našem zeměpise; 5. o literatuře a umění; 6. o důležitých otázkách doby; 7. o zdravotvědě. Rozsah látky, která má býti probrána, uvádí se pak v předpise podrobnou učební osnovou.

Metoda vyučovací jest rovněž v předpise podrobně určena.

Výchova mravní: Cílem této výchovy jest mravní zúšlechťení vojína, vychovati jeho vůli, vésti jej k sebeovládání a k sebevýchově, ke vzájemné pravdivosti, sociální spravedlnosti a vzájemné blahovůli.

*) Zprávy dle „Morning Post“ a „Danziger Nachrichten“ v únoru 1920.

**) Podle oficiálních zpráv amerických „New York Herald“ z ledna 1920.

Kursy budou doplňovati školu občanské výchovy. Na př. kursy českého pravopisu, moderních jazyků, kursy těsnopisné, účetnické, zemědělské a pod. Konají se večer a návštěva jejich jest dobrovolná. U slovenských útvárů jsou povinné kursy pro mužstvo neznalé čtení a psaní. Předpis doporučuje též, aby mužstvo bylo zaměstnáváno, pokud možno, také pracemi ručními.

Knihovny. Předpis cituje slova Havlíčkova: „Knihovna jest také škola, škola všestranná, na které učí mnoho dobrých učitelů.“ Předpis podává podrobný návod k zařízení a vedení vzorné knihovny.

Čítárny mají být podle předpisu útlukem vojínovým po zaměstnání. Podává se dále návod k zařízení útulné čítárny a čítarenský řád.

Hudba a zpěv vede vojiny k zušlechťení vkusu a ke kultuře srdce. Předpis doporučuje tvoření pěveckých kroužků a k pořádání hudebních akademií.

Besedy a večírky doplňují literární výchovu. Podávají se směrnice k pořádání takových besed.

Předpis doporučuje též pořádání a navštěvování **dívaladel**, které jest důležitou složkou výchovy umělecké.

B. Organisaace vnitřní. Základní výchovnou jednotkou jest prapor. Výchovu u praporu řídí osvětový odbor. Všechny osvětové odbory téže divise podléhají divisnímu osvětovému referentu. V čele výchovné práce v každé zemi stojí zemský osvětový referent. Vrchní dozor a péče o veškerou výchovu v čs. armádě náleží ministerstvu národní obrany, II. odboru. Předpis určuje podrobně povinnosti osvětových odborů a referentů o peněžitých úhradách atd.

Předpis ukončuje vzorný seznam knih pro pomocnou knihovnu osvětových odborů.

Předpis o osvětové a mravní výchově vojska přibližuje nás ideálu československého vojína, k němuž dojdeme pouze a jedině kulturou srdce a vzděláním rozumu. Vždyť jsme národem Komenského a heslo „Osvětou k svobodě!“ určovalo naše národní obrození. Naš prezident dobře vystihl vzdělávací povinnost celého národa, jemuž kázal uvědomiti si, co znamenají nám slova: „Jsme národem Komenského.“ Napsal o tom v „České otázce“: „Jsme sice národ Komenského, pečovali a usilovali jsme o své školství, ale to dělají i národové, kteří Komenského neměli; my o školství a jeho zvelebení, my o filosofii, vědu a umění starati bychom se měli mnohem více a jinak než národové ostatní. Školství a jeho zdar musilo by býti naší přední a hlavní péčí národní i politickou — to je odkaz Komenského a našich Českých Bratrů, to jest cíl humanitního osvícenství.“ Československé vojsko připojuje se nyní k vykonavatelům tohoto úkolu a stává se takto důležitým kulturním činitelem ve svobodném našem státě.

„Vychovejte vojiny“, praví se v předpise, „za světlým příkladem Husa, jenž pro pravdu svého přesvědčení umřel, za příkladem Komenského, který učil lásku k bližnímu osvědčovati na dětech, za příkladem Masaryka, který ukazuje cestu k sociální spravedlnosti.“

My všichni máme za povinnost, abychom na těchto ideálech budovali čs. armádu, jejíž největší silou bude vnitřní její pravdivé a poctivé přesvědčení. Vojín československý, naplněn jsa čínorodou láskou k republice a proniknut ideály humanitními, nadšen pro pokrok a rovnost všech lidí, bude pak národu a státu požehnáním.

Upozorňujeme, že Vědecký svaz čs. důstojnictva v dohodě s II. odb. MNO. a za spolupráce vědeckých a literárních kruhů našich vydá vojenskou čítanku, která bude obsahovati vše, co učebná osnova pro osvětovou a mravní výchovu vojska stanoví. Bude proto tato příručka nezbytnou pomůckou osvětovým referentům i vojínům.

Tn.

Nový branný zákon republiky Československé.

Nový branný zákon republiky Československé byl dne 19. března jednomyslně přijat Národním shromážděním a vyhlášen dne 9. dubna. Zároveň byl přijat zákon, jímž se stanoví mírový počet našeho vojska na 150.000 mužů.

Branná povinnost jest všeobecná a stejná pro všechny; musí býti vykonávána osobně, počíná se rokem, v němž občan dokončí dvacátý rok věku a přestává rokem, v němž končí se padesátý rok věku; u vojenských osob z povolání končí se branná povinnost šedesátým rokem.

Nový branný zákon stanoví, že budoucí branná soustava bude vybudována na podkladě miličním; pro přechodní dobu však přijata byla soustava rámcová (kádrová), která jest za nynějších poměrů jediné možná, neboť poskytuje dostatečný počet instruktorů z povolání, pak jádro činného vojska, jež jest nejlepší zárukou pro důkladný výcvik záložního vojska a umožňuje rychlý a hladký přechod do stavu válečného. Na zavedení soustavy miliční bude možno pomýšleti teprve tehdy, až státy nás obklopující nebudou míti k dispozici tak velký počet ročníků vojensky dobře vycvičených s rozsáhlou válečnou zkušeností, až budeme míti svoji brannou moc úplně organisovanou a náležitě vycvičenou, až se vliv Svazu národů skutečně uplatní, a až budou na všechny strany zajištěny pevné záruky míru.

Počet 150.000 mužů byl uznán za minimum toho, čeho jest za nynějších poměrů a při nepříznivé zeměpisné poloze republiky třeba, aby mohlo naše vojsko dostáti všem svým úkolům v míru. Na území republiky v letech 1900—1910 bylo podle branného zákona z roku 1889 totiž odvedeno 70.637 branců a v letech 1912—1914 podle branného zákona z roku 1912

průměrně 82.627 branců. Vlivem podvýživy, zaviněné válkou, nebude asi nyní výsledek odvodů vyšší nežli 60—70.000 branců. Chceme-li mít vždycky ve zbrani 150.000 mužů, třeba tedy s počátku podržeti brance dva roky v činné službě. Zákon tudíž stanoví, že ročník 1900 a všichni v letech 1921 a 1922 odvedení, sloužiti budou deset měsíců přes normální dobu čtrnáctiměsíční činné služby, a všichni v letech 1923 až 1925 odvedení, čtyři měsíce přes normální dobu. Tak potrvá dvouletá služba ještě do podzimu roku 1924, osmnáctiměsíční služba do jara 1927, a pak teprve nastane normální služební doba čtrnácti měsíců. Šedoky na mužstvu v jarních a letních měsících, od jara r. 1925 počínaje, bude nutno hraditi záložníky povoláními ke cvičením ve zbrani, která mohou býti konána jen čtyři v celkovém trvání čtrnácti neděl.

Mobilisaci částečnou nebo všeobecnou nařizuje prezident Československé republiky po slyšení vlády; nařízení mobilisace všeobecné předloží pak co nejdříve Národnímu shromáždění k do-
datečnému schválení. Vyžadují-li toho zvláštní poměry, může prezident po slyšení vlády naříditi v míru povolání tří nejmladších ročníků první zálohy k výjimečné činné službě na dobu nezbytné potřeby.

Nový branný zákon vyznamenává se především svou demokratičností. Odpadá výsada jednorozhodného práva a různé výhody z hospodářských důvodů. Za to umožněn odklad nastoupení činné služby do 24. roku, studujícím vysokých škol do 26. roku, výjimečně dokonce i do 28. roku se zřetelem na hospodářské zájmy občana. Odpadá rozlišování služby rádivé, v zeměbraně a v domobraně, odpadá též náhradní záloha. Tim jest nový branný zákon o mnoho jednodušší a jasnější než zákony rakousko-uherské, což se zajisté výhodně uplatní v evidenci a celé službě vůbec. Počátek služební povinnosti stanoven na rok dvacátý, tedy o rok později než za války počátek domobranecké povinnosti, ale o rok dříve než před válkou služba rádivá. Tento nízký věk mohl býti stanoven pro vyšší duševní a tělesnou vyspělost našeho dorostu. Poněvadž dvouletá služba, branným zákonem z roku 1912 ustanovená, měla nabýti platnosti na podzim roku 1914, byla před válkou ještě služba tříletá, a velká většina vojinů skončila svoji presenční službu rokem čtyřiaadvacátým. Podle nového zákona skončí vojní presenční službu s počátku rokem dvaadvacátým, později jednadvacátým, a budou se tudíž moci věnovati svému občanskému povolání o dva až tři roky dříve než dosud. Branný zákon přechází znenáhla z dvouleté na čtrnáctiměsíční službu, což jest zajisté velmi účelné. Ustanovení přechodná umožňují hladký přechod ze starých do nových poměrů.

Není účelem tohoto článku rozebíratí všechna ustanovení nového branného zákona. Všeobecně možno říci, že se šťastným způsobem podařilo spojití potřeby armády s požadavky hospodářskými. Neobyčejný morální význam má však to, že zákon přijat byl jednomyslně.

—n.

K diskusi o návrhu cvičebního řádu pro československou pěchotu od majora F. Wretzla.

Již dlouho před světovou válkou uznával se čtyřstup v četě za tvar velmi praktický nejen pro pohyb po cestách, úzlabinami, lesem a krajinou silně porostlou, nýbrž i v otevřeném poli v ohni dělostřeleckém na veliké vzdálenosti. Vada v dosavadním našem řádu jest v tom, že rota, shromažďujíc se, stavi se zpravidla do proudu, z něhož třeba teprve tvořiti úroveň čet ve čtyřstupu. A také četa sama ve čtyřstupu jest proudem, v němž družstva stojí za sebou. Tyto vady podařilo se majorovi Wretzlovi velmi šťastným způsobem odstraniti: četa ve čtyřstupu stává se čelnou formací. Tim zjednoduší se neobyčejně pohyby bojové. Víme ze zkušenosti, jak býval na příklad obtížný styk velitele čety s veliteli družstev v hustém lese, v rošti nebo v noci, bylo-li třeba dáti okamžitě nějaký rozkaz. Nejednou se stalo, že při některé vřavě mužstvo, řídící se zcela správně pravidlem platným, běželo za velitelem družstva, ačkoliv velitel povolal k sobě jen velitele bez mužstva. Podle návrhu majora Wretzla má velitel čety všechny velitele bezprostředně za sebou: krátký rozkaz nebo jen znamení — a velitelé družstev běží každý na své místo a harcovníci za nimi.

Důsledně je provedena zásada největší jednoduchosti. Celá desítilétí již jest tato zásada uznávána, ale přece nebyla dosud provedena. Jak se toto zjednodušení má provéstí, jest ovšem daleko těžší otázkou, nežli se na první pohled zdá. Účelná jednoduchost jest totiž obvyklejší větším uměním nežli složitostí. Jednoduchost nesmí býti tak daleko prováděna, že by se pohyby stávaly nemotornými.

V návrhu není zmínky o smečce. A přece je smečka tvar pro družstvo a člen, jehož lze v boji velmi účelně použiti; jest to zvláště výtečný tvar pro hlídky.

Zpráva o novém francouzském řádu cvičebním, jež přinášíme v tomto čísle, ukazuje opět zcela jiný způsob řešení podle nejnovějších zkušeností válečných. Toto řešení jest zajisté vzorné pro poměry francouzské. Naše poměry jsou ovšem jiné; naše hranice jsou nepoměrně dlouhé, francouzské hranice jsou však proti Německu poměrně krátké. Nebudeme moci nikdy bojovati s útvary tak hustě semknutými, naše vojsko bude vždy postaveno velmi řídké. Proto jest třeba postupovati při stanovení našich cvičebních řádů velmi obezřele, a přisvojiti si jen takové zkušenosti z války, které se hodí pro naše zvláštní poměry. Bude třeba pokusů a zkoumání několika let, než se názory o cvičebním řádu pěchoty vytríbí.

—n.

Concours hippique v Paříži.

O velikonočních svátcích odbyvaly se ve velkém paláci na Champs-Élysées vojenské koňské závody.

Vavříny championátu ve skoku do výšky sklídl major Horment, velitel remontního depa v Aleçonu, který se svým skvělým koněm „Lady's — Memory“ dostihl výšky 2'20 m.

Výškový rekord byl v roce 1914 v Paříži 2 m, v Londýně v roce 1913 2'15 m.

Kapitán Crousse dosáhl se svým báječným „Conspirateur“ roku 1905 rovněž 2'20 m a přivedl to 12. dubna 1916 až na fenomenální výšku 2'35 m, která dosud nebyla překročena. HK.

Z NAŠICH REVUÍ.

V „Naši Řeči“ (roč. IV., číslo 1.) uveřejněna jest výzva čtenářům, aby sbírali válečná slova. Světová válka způsobila veliký převrat nejen v politických a hospodářských poměrech všech kulturních národů světa, ale zasáhla pronikavě i do všech projevů lidstva v každé společenské vrstvě. Nejen u lidí, kteří po léta dleli na nejrůznějších bojištích, ale i u těch, kteří zůstali doma u svého povolání a u svých rodin, způsobila pětiletá válka hluboké otřesy a převraty. Jest tedy zcela přirozeno, že tyto poměry a otřesy zanechaly stopy i v jazyce, který jest výrazem života. Nové dojmy, věci, zřízení, poměry atd. zvláště na bojištích přinesly do jazyka spoustu nových slov, která se rodila sama v ústech lidí; i ve vnitrozemí vznikala nová slova, jichž před válkou nebylo, na př. ponorky, nápor, zázemí, a mnoho jiných slov a výrazů. Až bude zpracován veškerý archivální materiál československého vojska na Rusi, poznáme, jaké bohatství nových slov zrodilo se u armády sibiřské. Veliké množství slov vzniklo též u čs. zahraničních vojsk ve Francii a Itálii.

Sběratelská práce válečných slov, která vznikla u vojska, nebude ovšem snadná; půjde především o to, aby bylo zjištěno, jakého druhu slova vznikla za války v poli, doma i za hranicemi. Všechna tato nová slova jsou cenným materiálem nejen jazykovým, ale i kulturním a historickým. Budou pro budoucího historika důležitým pramenem poznání našeho života, našich poměrů a pod. za světové války. Vzpomeňme jen, jak jest pro nás důležité každé slovo z dob dávno minulých!

Tato válečná slova upadla by později v zapomenutí, zapomnělo by se na jejich původ, na dobu vzniku a na okolnosti, za jakých se rodila.

Již za války byla v Německu a ve Francii oceňována důležitost tohoto válečného slovníku a zejména vojenských slov za války vzniklých; tam byla válečná slova sbírána a zaznamenávána, materiál tříděn, a vydává se nyní pečlivě tiskem. Upozorňujeme příslušníky naší armády, kteří si zajisté všichni vytvořili svou osobitou řeč vojenskou, aby ze své paměti zaznamenali všechna válečná

slova, kterých se ovšem před válkou ani doma ani na vojně neužívalo, a přispěli tak k úplnosti českého slovníku válečného. Každé slovo budiž opatřeno výkladem, co znamená nebo znamenalo, po případě budiž napsána i věta, v níž by se takové slovo vyskytlo, a udán pramen, odkud toto slovo pochází, od koho je zapisovatel slyšel, kde je četl, kdy se po prvé vyskytlo, kdo je utvořil a za jakých okolností, kde se to slovo zrodilo, jak bylo rozšířeno (zdali jen v armádě rakouské, nebo jen v legiích ruských, francouzských nebo italských) a pod.

Dotazy a příspěvky budtež zasílány buď redakci „Naši Řeči“ nebo Československému vědeckému ústavu vojenskému, který sebrany materiál zašle pracovníkům českého válečného slovníku. Jsme přesvědčeni, že čs. důstojnictvo zúčastní se činně této důležité kulturní práce a stane se tak spolupracovníkem českého válečného slovníku.

V příštím čísle zmíníme se o některých ukázkách došlých příspěvků.

V „Naši Řeči“ (roč. III., číslo 5.) upozorňuje Jiří V. Klíma na všeobecně užívané slovo „válečný poškozenec“, jimž se má rozumět „válečný mrzák, zmrzácelý vojín, vojenský invalida“, a které jest nesprávným překladem německého „Kriegsbeschädigter“. J. V. Klíma jest toho názoru, že pro vojny invalidy stačí naše slovo „mrzák nebo zmrzácelý.“ Jest správné, že slovo „válečný poškozenec“ bylo zavedeno proti duchu našeho jazyka. (Zavedla je „Státní zemská ústředna pro král. České pro péči o vráťivší se vojny“, která počala 1. března 1917 vydávati svůj věstník nazvaný „Péče o vojny válekou poškozené“). Vmysleme se však do duše vojáka invalidy, mladého muže, který v plném rozkvětu mládí a síly ztratil na bojišti své zdraví; muž nejnešťastnější, který snad za dlouhá léta svého zranění jest již smířen se svým osudem, ale jehož duše se bolestně rozechví, dotkne-li se někdo slovem jeho osudu a bolesti, který se cítí nejšťastnějším, když jej ani nikdo „válečným poškozenecem“ nejmenuje, poněvadž žije v hojivém klamu, že nikdo jeho bolesti nevidí. Snad stačí říci „vojín (důstojník) válekou poškozený“, nebo i užívati cizího slova „invalida“? Neužívaje